Ideakortti 10 Matkaluistelureitit

Matkaluistelu määritellään auratuilla luonnonjäillä sekä jäädytetyillä jääradoilla luisteluksi. Auratuilla jääreiteillä voi luistelemisen lisäksi mm. kävellä, pyöräillä ja potkukelkkailla. Matkaluistelun liikuttamisvoima on merkittävä. Suomessa, tuhansien järvien maassa, matka- ja retkiluistelijoiden harrastajien määrä on kasvanut kymmenessä vuodessa lähes nelinkertaiseksi 240.000 luistelijaan (Metla LVVI 2, 2010). Kasvu ei näytä pysähtyvän ja potentiaalia harrastajien määrän kasvuun on Suomessa edelleen valtavasti. Kuntien ja kaupunkien rakentamat ja ylläpitämät jääradat järvillä ja merellä sekä muut jäädytetyt luisteluradat edistävät matkaluistelun kehittymistä varteenotettavaksi talviurheilulajiksi hiihdon rinnalle. Ilmaston lämpenemisen vähentäessä lumipeitettä on luisteleminen myös entistä helpompaa. Vauhdin ja varsinaisen kuntoilun lisäksi voi matkaluistelussa nauttia aurattujen luonnonjäiden ympärille levittäytyvistä kauniista maisemista.

Matkaluistelu vai retkiluistelu?

Retkiluistelua harrastetaan vapailla ja auraamattomilla luonnonjäillä, ja turvavarustus on tarkkaan määritelty eikä jäälle lähdetä koskaan yksin. Suomen Retkiluistelijoiden jäsenten on myös käytävä tulokaskoulutus ennen ensimmäistä retkeä. Matkaluistella voi sen sijaan yksin ja naskaleita lukuun ottamatta ilman turvavarusteita. Matkaluistelureitin ylläpitäjällä eli esim. kunnalla tai palveluyrittäjällä on kuluttajaturvallisuuslain mukainen vastuu radasta ja sen hoidosta. Ylläpitäjän informaatiovelvollisuuteen kuuluu mm. tiedottaminen auratun radan jäänpaksuudesta ja olosuhteista. Ylläpitäjän on seurattava jään paksuutta ja suljettava rata jään heiketessä.

Yllä: Väenpaljoutta Puotilan matkaluisteluradalla 2007.
Alla: Jään höyläystä Puotilassa.
Kuvat: Ari Syjänen

Saavutettavuus ja palvelut

Matkaluistelureitin alku- ja loppupää tulee olla hyvin saavutettavissa kävellen ja pyöräillen, joukkoliikenteellä ja autolla. Hyvien yhteyksien päässä sijaitsevia reittejä voi käyttää myös työ-, koulu- ja asiointimatkojen taittamiseen talvella. Parhaimmillaan reitti voi helpottaa ihmisten kulkua merkittävästi, kun se toimii oikoreittinä.

Reitin päätepisteessä tulee olla tarpeeksi pysäköintipaikkoja sekä mielellään myös pukuhuoneet ja WC. Penkki helpottaa luistinten pukemista. Katos parantaa penkin käytettävyyttä. Matkaluistimet eroavat tavallisista luistimista siten, että terä kiinnitetään suoraan kenkään tai hiihtomonoon. Satunnaiset harrastajat voivat käyttää myös tavallisia luistimia, jolloin vaihtokengät jätetään katokseen tai pukuhuoneeseen luistelun ajaksi. Yleisten uimarantojen tilat voisivat palvella talvella matkaluistelijoita. Reitin houkuttelevuutta voidaan lisätä tarjoamalla erilaisia palveluita kuten välinevuokrausta, kahvila- tai kioskitoimintaa ja tuulensuojassa olevia levähdys-, nuotio- tai grillipaikkoja. Pidemmällä reitillä voi olla useampia välietappeja ja määränpäitä, jolloin luistelijat ja muut ulkoilijat voivat pitää taukoja ja itse määrittää matkansa pituuden. Lähtöpisteessä tulee olla opasteet reitin päämäärästä ja pituudesta. Mikäli reitti ei ole yksiselitteinen, lyhyehkö ympyräreitti, tulee reitistä olla nähtävillä myös kartta.

Ympäristö

Matkaluistelureittejä voidaan suunnitella monenlaisiin ympäristöihin, kuten hyvin jäätyviin vesistöihin tai maan päälle. Virkistyskäyttöön suunnattu matkaluistelureitti toimii parhaiten, kun se on lenkkimäinen. Suunnittelussa kannattaa ottaa huomioon ympäröivät maisemat. Reitistä voi suunnitella loivasti mutkittelevan, jolloin sille saadaan lisää kiinnostavuutta loppupisteen ollessa aluksi näkymättömissä. Kahden paikan välisen yhdysreitin tulee kuitenkin olla mahdollisimman sujuva.

Mikäli sopivia vesistöjä ei matkaluistelureitin perustamiseen ole, reitti voidaan rakentaa myös maan päälle. Esimerkiksi jokin pyörätie tai pururata, jossa maaston korkeuserot ovat pieniä, voidaan talveksi jäädyttää matkaluistelureitiksi. Matkaluistelureittejä voidaan tehdä myös esimerkiksi kaupungin käytöstä poistetuille teollisuusalueille sekä muille laajoille vailla vakinaista käyttöä oleville kenttämäisille alueille. Parhaimmillaan matkaluistelureitti soveltuu sekä virkistyskäyttöön että yhteysreitiksi ja tarjoaa mielenkiintoisia ja vaihtelevia maisemia.

Virtaukset, sulapaikat ja talvinen laivaliikenne on kartoitettava, eikä reittiä saa viedä tällaisten kohteiden lähelle. Myös muut talviaktiviteetit tulee huomioida matkaluisteluradan suunnittelussa. Jos vesistö on esimerkiksi suosittu pilkki- tai moottorikelkkailualue, tulee reitti suunnitella siten, että ristiriitoja eri harrastajien välillä syntyy mahdollisimman vähän. Auratun luistelureitin lumipalteelle voidaan helposti tehdä hiihtolatu.

Kaavamerkinnät

Matkaluistelureittejä voi merkitä kaava-asiakirjoihin ulkoilureittinä, ohjeellisena ulkoilureittinä tai virkistysyhteystarpeena ja mainita lisäselitteessä matkaluistelu. Kaavaan merkittyjen uimarantojen toimiessa talvella matkaluistelureitin lähtö- tai päätepisteenä, se tulisi mainita kaavaselostuksessa.

○ ○ ○ ○ ○ Ulkoilureitti.

Ideakortti on julkaistu verkossa osoitteessa http://www.liikuntakaavoitus.fi/ideakortit

Aiheesta muualla:

Luonnon virkistyskäytön valtakunnallinen inventointi -tutkimus 2008-2011 (LVVI 2) http://
http://www.metla.fi/metinfo/monikaytto/lvvi/lvvi2.htm

Hyvät käytännöt - ideoita ulkoilun edistämiseen 2011, Suomen Latu
http://issuu.com/suomenlatu/docs/hyv_t_k_yt_nn_t_valmis_high_guality

Kokko, Kari; Onnistunut jäärata ja palvelukokemus - Retkijääradan rakentaminen, ylläpito, kustannukset ja kehittäminen sekä asiakasmarkkinointi 2008
http://www.suomenlatu.fi/@Bin/112583/Kari+Kokko+LPMT+Lopputy%C3%B6+2008+J%C3%A4%C3%A4radat.pdf

Luulajassa on kaupungin keskustassa ylläpidetty matkaluistelureitti. Luistelureitille on avattu omat Facebook-sivut osana tiedottamista ja markkinointia. Sivulla on paljon valokuvia reitiltä ja sen varusteista. Luleås isbana för rekreation och långfärds-skridskor:
https://www.facebook.com/pages/Lule%C3%A5s-isbana-f%C3%B6r-rekreation-och-l%C3%A5ngf%C3%A4rds-skridskor/110488759074716?sk=timeline

Suomen Retkiluistelijoiden sivuilta löytyy tietoa retkiluistelusta.
http://www.skrinnari.fi/